Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Elintarviketeollisuusliitto ry:n lausunto valtioneuvoston selvitykseen Euroopan komission tiedonannosta EU:n biodiversiteettistrategiasta

1. Yleistä komission Vihreän kasvun ohjelman tavoitteista ja strategioista

ETL tukee komission Vihreän kasvun ohjelman ja siihen kuuluvien Biodiversiteetti- ja Pellolta pöytään strategioiden tavoitteita yleensä. Ruoantuotannon vastuullisuus on elintarviketeollisuusyritysten toimintaa muutoinkin ohjaava tekijä ja sen edistäminen osa useimpien alan yritysten strategioita sekä tavoitteita.

ETL pitää tärkeänä, että Vihreän kasvun ohjelman toteuttamisessa tehdään kautta linjan elintarvikeyrityksiin kohdistuvia vaikutusarvioita. Vaikka siirtyminen kestävyyden entistä paremmin huomioiviin elintarvikejärjestelmiin on valtava mahdollisuus, merkitsevät monet esitetyt muutokset myös merkittäviä vaikutuksia elintarvikeyritysten ja koko pellolta pöytään ketjun toimintaympäristöön. Huomioitavaa on myös se, että lähtötilanne uusille investoinneille on monelle yritykselle haastava koronaepidemiasta seuranneiden kannattavuus- ja kysyntähaasteiden takia.

Vihreän kasvun ohjelman yhtenä kulmakivenä mainitun oikeudenmukaisen siirtymän ja ”No-one is left behind” -periaatteen tulee koskea myös elintarviketeollisuutta. Lisäksi on ymmärrettävä kattavasti vallitsevia kulutustrendejä, jotta erilaisille kuluttajatyypeille voidaan tarjota heidän haluamiaan vastuullisesti tuotettuja elintarvikkeita. Kustannuksia lisääviä toimia toteutettaessa on huomioitava myös kuluttajien mahdollisuudet maksaa niistä tuotteiden hinnassa sekä vaikutukset kansainväliseen kauppaan.

Muutamat asiakokonaisuudet, kuten kasvinsuojeluaineiden ja lannoitteiden vähentäminen sekä luomutuotannon tavoitteet, on otettu esille sekä Biodiversiteetti- että Pellolta Pöytään strategioissa. ETL pitää tärkeänä, että EU- ja kansallisen käsittelyn aikana huolehditaan prosessin johdonmukaisuudesta ja kuullaan kattavasti niitä sidosryhmiä, joita päätökset käytännössä koskevat. Nyt vaarana on monissa eri esityksissä ja aloitteissa tapahtuvan kehityksen eriytyminen, käsittelyn eriaikaisuus ja ristiriitaisuudet. Yrityksille aiheutuva hallinnollinen taakka tulee pitää mahdollisimman pienenä ja tulee varmistaa, että syntyvät ratkaisut mahdollistavat kannattavan ja kilpailukyisen elinkeinotoiminnan Euroopassa ja Suomessa.

Elintarviketeollisuusliitto ry
Pasilankatu 2, PL 115, 00241 Helsinki
Puhelin (09) 148 871 • Fax (09) 1488 7201
Y-tunnus 0201092-3 • Kotipaikka Helsinki

Finlands Livsmedelsindustriförbund
Pasilankatu 2, PB 115, 00241 Helsingfors
Telefon (09) 148 871 • Fax (09) 1488 7201
etl@etl.fi • www.etl.fi

Finnish Food and Drink Industries' Federation
Pasilankatu 2, P.O. Box 115, FI-00241 Helsinki
Telephone +358 9 148 871 • Fax +358 9 1488 7201
etl@etl.fi • www.etl.fi

2. Biodiversiteettistrategia 2030 (‘*Bringing Nature Back to Our Lives*’)

Suojeltavien alueiden tavoitteet

ETL tukee tavoitteita luonnon monimuotoisuuden vahvistamisesta. Haasteena nähdään kuitenkin esimerkiksi vaatimus siitä, että maatalouspinta-alasta tulisi jatkossa olla jopa 10 % korkean monimuotoisuuden maisemapiirteitä (= ei-tuottavaa alaa). Tämä määrällinen tavoite vaikuttaa kovin suurelta Suomelle, jossa maatalouspinta-ala maamme kokonaispinta-alasta on yksi Euroopan pienimmistä. Perusmuistiossa mainittu 5 % tavoite kansallisesti soveltuvin keinoin toteutettuna on ETL:n näkemyksen mukaan realistinen tavoite eikä se ratkaisevasti vaaranna kotimaisen raaka-aineen saatavuutta.

ETL ei pidä luomutuotannolle asetettua prosentuaalista tavoitetta tarkoituksenmukaisena. Luomutuotannon lisäämisen tulisi perustua markkinaehtoisuuteen sekä luomutuotteiden kysyntärakenteen ymmärtämiseen. Luomutuotteisiin erikoistuneille yrityksille luomu on mahdollisuus, mutta elintarvikemarkkinoille ei tulisi luoda häiriöitä yhden tuotantotavan mukaisesti tuotettuja elintarvikkeita voimakkaasti suosivilla toimenpiteillä. Luomutuotteiden markkinaosuus päivittäistavarakaupassa oli 2,6 % vuonna 2019. Epäselvää on, miten luomuraaka-aineiden vientimarkkinat kehittyvät.

Biodiversiteettistrategiassa esitettyjä suojelutavoitteita tulee tarkastella eri jäsenmaiden olosuhteet huomioiden. On myös tarkasteltava, miten alueiden siirtäminen pois aktiivisesta maatalouskäytöstä vaikuttaa kyseisen alueen ruuantuotantoon ja kykyyn huolehtia omasta ruokaturvastaan.

Pellolta pöytään -strategia sisältää myös ehdotuksen EU:n ruuantuotannon valmiussuunnitelman laatimisesta. Koronaepidemian aiheuttama maailmalaajuinen kriisi on vahvistanut käsitystä tarpeesta huolehtia Suomen omasta elintarviketuotannosta jatkossakin. Perusta elintarviketuotannon huoltovarmuudelle luodaan huolehtimalla kannattavan tuotantotoiminnan mahdollisuuksista Suomessa normaalioloissa. Suomalainen elintarviketeollisuus tarvitsee kotimaista laadukasta ja kilpailukykyisesti hinnoiteltua raaka-ainetta niin normaali- kuin kriisiaikoinakin.

Koska Suomessa peltopinta-ala on pienehkö osa kokonaispinta-alasta, on maataloustuotanto myös olennainen osa monimuotoisuutta. Valituin toimin monimuotoisuus voidaan huomioida peltoviljelyssä esimerkiksi lisäämällä avomaan kasvisten, marjojen ja öljykasvien määrää sekä kasviproteiinituotantoa edistämällä. Kukkivien hyönteispölyttäjien viljelykasvien viljelyn edistäminen lisää pölyttäjien ravinnon saantia. Eläintuotanto on olennainen osa biodiversiteetin säilyttämistä maatalousympäristöissä.

Kasvinsuojeluaineiden, lannoitteiden ja antibioottien käytön vähentäminen

ETL ei usko kaavamaisen määrään sidotun vähentämistavoitteen olevan paras ratkaisu torjunta-aineiden haittojen vähentämisessä, vaan todellisen riskinarvioinnin edelleen kehittäminen. Määrällisen tavoitteen asettamiseen sisältyy myös soveltamisongelmia kuten käsillä olevassa perusmuistiossa aivan oikein mainitaankin.

Tavoitteissa tulee huomioida maakohtaiset lähtötilanteet. Kemiallisilla torjunta-aineilla on merkittävä rooli ruokahuollon turvaamisessa sekä ilmastovaikutusten vähentämisessä. Monimuotoisuusvaikutusten arviointia aineiden hyväksynnässä ja ohjeistuksessa on syytä parantaa.

Lannoitteiden käyttöä on mahdollista vähentää viljely- ja kotieläintalouden ravinnehävikkejä edelleen vähentämällä ja kiertoja täydentämällä. Toimien tulee olla tehokkaasti kohdistettuja viljelyn kannattavuuden sekä raaka-ainehuollon ja sadon laadun varmistamiseksi. Lisäksi jo tehdyt vähentämistoimet on huomioitava, kuten Suomen pitkäaikaiset ympäristöohjelmat. Sama pätee myös mikrobilääkkeiden vähentämisen suhteen, mikä lähtökohtaisesti on erittäin hyvä asia. Vaatimukset eivät kuitenkaan voi olla kaikille jäsenmaille samat, jos lähtökohdat ovat erilaiset. Antibioottien käytön vähentämisehdotuksissa on hyvä huomioida myös lemmikki- ja harraste-eläimille käytettävien mikrobilääkkeiden käytön rajoittamistarve. Kotieläintalouden osalta Suomessa on jo hyvät käytännöt.

Biodiversiteettistrategian vaikutuksia elintarvikejärjestelmässä

Toteutuskeinojen kokonaisuus

Strategiassa luetellaan kattavasti erilaisia toimenpiteitä biodiversiteetin linkittämiseksi tiiviimmin osaksi yritystoimintaa. Näihin kuuluvat mm. aloite yritysten kestävästä hallinnoinnista (ihmisoikeudet ja ympäristö osana toimitusketjuja koskevaa huolellisuusvelvoitetta), muiden kuin taloudellisten tietojen julkistamista koskevan NFRD-direktiivin mukaisten raportointivelvoitteiden tarkastelu sekä kestävän rahoituksen edistämiseksi laadittava ns. taksonomialuokitus. Lisäksi strategiassa mainitaan mm. todelliset ympäristökustannukset huomioivat verojärjestelyt ja hinnoittelu, julkisten hankintojen kriteerit ja luontopääomaa koskeva tilinpito. Biodiversiteetti liittyy myös elinkaariarviointeihin sekä tuotteiden ja organisaatioiden ympäristöjalanjäljen laskentaan.

Edellä mainitut instrumentit edellyttävät selkeitä soveltamiskriteerejä, joiden mukaan toimintoja ja niiden yhteyksiä biodiversiteettiin voidaan arvioida. Esimerkiksi taksonomian osalta tällä hetkellä vaikuttaa siltä, että rahoitussektorin tarpeisiin luotujen ilmastoaiheisten teknisten kriteerien soveltaminen, alkaen tiedon tuottajasta sekä sen rajauksista, ei ole niin yksiselitteistä kuin mitä menetelmää luotaessa tavoiteltiin. ETL pitää tärkeänä, että kestävän rahoituksen esityksiä ja teknisiä kriteeristöjä tarkastellaan johdonmukaisesti huomioiden lukuisat uudet Vihreän kasvun ohjelmaan kuuluvat strategiat sekä myös CAP-uudistus.

Luotettava tieto ja todentaminen

Tiedon tuottamisen ohella edellytetään usein myös sen todennettavuutta, mikä osaltaan lisää kustannuksia sekä hallinnollista taakkaa. Luonnon monimuotoisuutta ja yritystoimintaa tarkastelevien työkalujen tulisi olla mahdollisimman yksiselitteisiä ja selkeitä sekä yrityksille helposti käyttöönotettavia. Lisäksi em. aloitteita tulee valmistella koordinoidusti ja avoimesti päällekkäisyyksien välttämiseksi.

Erityisesti biodiversiteettiä koskien tuotetasolle ulottuva ja jäljitettävä tieto ja sen raportointi on erittäin vaikeasti toteutettavissa. Monimuotoisuusvaikutukset ovat normaalisti iso kokonaisuus pitkähköllä ajanjaksolla, ja esimerkiksi yhtä peltolohkoa tai

kotieläinyksikköä laajempaa aluetta koskien. Vaikutusten arviointi ja todentaminen on siten vieläkin mutkikkaampi kokonaisuus kuin esimerkiksi hiili- ja ravinnetaseiden kohdalla.

ETL pitää hyvin haastavana aikaansaada EU-laajuista kestävän tuotannon merkintää, joka kuvaisi yksiselitteisesti kestävän tuotannon kokonaisuutta ottaen huomioon eri maissa olevat tuotantoerot ja lainsäädännön. Tuotannon kestävyys pitää sisällään paitsi ympäristönäkökohdat, myös mm. eläinten hyvinvoinnin ja eläinlääkkeiden käytön. Tuotteiden ympäristöjalanjälkeä koskeva merkintä edellyttää yhdenmukaisia ympäristövaikutusten laskentamenetelmiä, joita elintarvikkeille ei ole vielä pystytty laatimaan.

Uusien tuotteista annettavien tietojen tulisi olla mahdollisimman selkeitä kuluttajan kannalta. Merkintöjä koetaan myös jo nyt olevan varsin runsaasti, joten uusien tietojen lisääminen tulee olla hyvin harkittua. Useista uusista merkintävaatimuksista tulisi pidättäytyä. Lisäksi on huomioitava, että liian yksityiskohtaiset merkinnät voivat vaikeuttaa jo valmiiksi vaikeita EU:n ja kolmansien maiden maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden kauppaneuvotteluja.

Sisämarkkinoilla tulisi olla mahdollisimman yhtenäiset tietovaatimukset ja niiden tulkinnat, jotta kansainvälisillä markkinoilla toimiminen ja tuotteiden myyminen olisi tehokasta.

Strategian toteuttamisen ohjaus ja toimijoiden roolit

Yllä oleva huomioiden julkisen vallan ohjaava rooli biodiversiteettistrategian toteuttamisessa elintarvikesektorilla vaikuttaisi korostuvan elintarvikeketjun yksityisiin toimijoihin nähden. Suuret kokonaisuudet ja pitkäaikaiset seurannat voidaan toteuttaa parhaiten julkisen vallan ohjauksessa. Esimerkiksi monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta yhtä arvokasta voi olla tehokas täsmätuotanto pienemmällä pinta-alalla kuin laajamittainen, paljon peltopinta-alaa käyttävä tuotanto. Raaka-ainetta hankkivan elintarvikeyrityksen, tai vastaavasti kuluttajan, on vaikea arvottaa, kumpi on kulloisessakin tapauksessa monimuotoisuuden kannalta parempi.

Mahdolliset elinkeinoa rajoittavat tai muuten kohdentuvia kustannuksia aiheuttavat toimet tulee korvata yksityisille toimijoille kuten viljelijöille. Elintarviketeollisuudelle on ensiarvoisen tärkeää, että kansainvälinen kilpailukyky säilyy, eikä tuotannon vuotoa tapahdu alueille, joilla biodiversiteetistä huolehditaan Suomea selvästi heikommin. Tämä koskee sekä sisämarkkinakauppaa että kauppaa kolmansista maista.

ETL pitää hyvänä, että biodiversiteettistrategiassa on kiinnitetty huomiota kauppapolitiikkaan. ETL pitää tärkeänä, että EU:ssa tavoiteltavaa ekologista siirtymää viedään aktiivisesti myös kansainvälisille foorumeille. Laaja yhteistyö kauppakumppanimaiden kanssa on tärkeää ja sopimusten noudattamista ja täytäntöönpanoa tulee valvoa myös luonnon monimuotoisuuden osalta.

Komission tiedonannossa arvioidaan mielestämme liian optimistisesti markkinahinnat, ts. ostajien valmius maksaa kestävyyssertifioiduista tuotteista selvästi enemmän, ainakin lyhyellä aikavälillä. Tähän vaikuttaa toistaiseksi myös luotettavien arviointi- ja

todentamisjärjestelmien puuttuminen, ja kuten edellä on todettu, tämä ongelma korostuu yleensä hyvin laaja-alaisten biodiversiteettivaikutusten kohdalla.

Elintarviketeollisuus tulee jatkossa varmasti huomioimaan raaka-aineidensa biodiversiteettivaikutuksia entistä kattavammin ja tarkemmin. Jo nyt on onnistuneita esimerkkejä siitä, miten esim. metsäkatoon on pystytty vaikuttamaan herkillä alueilla yrityskohtaisten tai kansainvälisten sertifiointiohjelmien avulla. Suomalaiset yritykset ovat olleet aktiivisesti mukana. Järjestelmiä kehitetään entistä paremmiksi ja myös viestintää niistä lisätään kuluttajille ja myös mm. julkisia hankintoja tekeville tahoille.

Lopuksi

Jäsenmaat ovat eri vaiheissa vastuullisia toimintatapoja edistävien toimenpiteiden käyttöönotossa. On tärkeää, että tämä huomioidaan toimenpiteiden jäsenmaakohtaista tarpeellisuutta arvioitaessa. Hyvänä esimerkkinä kansallisesta edelläkävijyydestä ovat elintarvikeketjun eri toimijoiden laatimat vähähiilisyystiekartat, joihin lukeutuu mittava määrä erilaisia toimenpiteitä elintarviketuotannon ilmastovaikutusten vähentämiseksi.

Elintarvikkeiden ympäristövaikutuksia koskevaa laskentaa on tarpeen kehittää tiedontason parantamiseksi, mutta samalla huomioiden rajoitteet laskennan avulla saatavan tiedon soveltamisessa eri käyttötarkoituksiin. ETL pitää tärkeänä, että strategian toteuttamiseen liittyvät päätökset pohjautuvat parhaaseen tieteelliseen tutkimustietoon, ja toimien vaikutusarvioinnit tehdään perusteellisesti.

Biodiversiteetti- sekä Pellolta pöytään strategioissa mainittu kaikkien saatavilla oleva kestävästi tuotettu, terveellinen sekä kohtuuhintainen ruoka on määritelmällisesti elintarvikeketjun vastuullisuuden eri ulottuvuudet kattava tavoite. Siirtymä kohti uudenlaista toimintamallia edellyttää monenlaisia investointeja ja sen tulee kohdella oikeudenmukaisesti elintarvikeketjun eri toimijoita ruokaturvaa vaarantamatta.

Kunnioittaen

ELINTARVIKETEOLLISUUSLIITTO ry

Pia Pohja
toimitusjohtaja